

Úvod

Přijde jeden bohatý kupec do nebe, a když vidí, co všechno tam mají, okamžitě se ptá: Bude se tady obchodovat? Můžu si tu něco koupit? Jistě pane, vydělávat se tady může, jen směle do toho, ovšem jen do výše peněz, které jste na zemi někomu daroval...

Peníze a spasení

Ef 5,5

Kázání

Je nepsaným pravidlem, že o penězích se příliš nemluví. Vyptávat se, kolik asi ostatní vydělávají, bývá pokládáno za neslušné. Osobní věc je osobní věc. Diskrétní zónu dnes porušíme z prostého důvodu, že na stránkách Bible opak zůstává pravdou. Může nás proto překvapit, že právě o penězích a majetku hovoří zhruba každý desátý verš novozákonních evangelií. Často to jsou Ježíšova slova. Například celé dvě třetiny všech jeho podobenství se nějak týkají majetku, bohatství apod. A my se ptáme, proč se Nový zákon k tomuto tématu tak často vrací? Není to až příliš nápadné? Chce nás tím na něco upozornit? Odpověď je jednoduchá: Způsob, jak nakládáme s penězi, zůstává základním testem pravosti našeho obrácení, jinými slovy, vztah k penězům zrcadlí naši víru v její skutečné podobě. Říkáme někdy, že víru poznáme podle osobního vyznání, především pak podle vyznávání hříchů, jinak řečeno podle pokání. Ovšem pokání není pouze záležitostí slov, biblické *metanoia* se zároveň překládá jako *změna smýšlení*. A proměněné smýšlení se mimo jiné pozná na způsobu, jak kdo zachází se svými penězi.

Ježíšovo stanovisko k bohatství vyplývá z požadavku, aby se ten, kdo jej chce následovat, dovedl od svého majetku odpoutat. Pán Ježíš totiž řekl: *Tak ani žádný z vás, kdo se nerozloučí se vším, co má, nemůže být mým učedníkem (L 14,33)*. To má zřejmě dvojí důvod. Bohatství na jedné straně porušuje vztahy (*Jk 2,1-4*), na straně druhé vyvolává stav mysli, který spolehlivě vylučuje z Božího království (*L 16,19nn – podobenství o boháči a Lazarovi*). Movitý člověk žije v nebezpečí, že svou budoucnost si zajistí sám. Tím však svou víru zahazuje, protože skutečná víra není jen vědomím, že Pán Bůh existuje. Biblická víra se na Hospodina spoléhá a to nejen v nějaké teoretické či virtuální podobě.

Hetty Greenová je považována za jednu z nejlakomějších Američanek. Šetřila peníze takovým způsobem, že jedla ovesnou kaši studenou, aby snad nemusela platit víc za elektřinu, když by si ji ohřála. Když měl její syn vážný zdravotní problém, hledala tak dlouho nejlevnější nemocnici, až mu nakonec museli amputovat končetinu. Nakonec nepřímo urychlila i svou smrt, když ji ranila mrtvice právě při hádce o slevu na mléko. A při tom všem po sobě zanechala víc než milion dolarů, což bylo v roce 1915 opravdu hodně peněz! Nad takovou ilustrací si asi spokojeně řekneme, chvála Bohu, tak zlé to s námi ještě není. Co byste ale řekli na druhý příběh? Jeden bohatý člověk byl na procházce se svým rodným bratrem, venkovským farářem a snažil se ho přesvědčit, aby změnil zaměstnání. Říkal mu: Jestli se o tebe tvůj Bůh skutečně stará, tak proč jsi pořád na mizině? Já jsem si zajistil jistější budoucnost, neblbni, nech toho, co děláš, já ti přece trochu pomůžu, jsme přece bratři. Proč nechceš pracovat se mnou, víš, kolik by sis vydělal peněz? Bratr mu však odpověděl: Myslím, že Bůh mě chce mít tady. Kdo jiný by těm chudým sedlákům sloužil? Nemůžu se ničím velkým pochlubit, ale vím, že má budoucnost je v Božích rukou. Potom ukázal na pšeničné pole a dodal: Všimni si, že klasy, které vystrkují své hlavy nad ty ostatní, jsou vždycky jen prázdné, nikdy nepřinesou očekávanou úrodu.

Další hledisko máme uvedeno v perikopě o majetku, doslova o *mamonu (Mt 6,24nn)*. V něm Pán Ježíš ukazuje protiklad služby Bohu. Je to zvláštní místo. Všichni dobře víme, že Božím protikladem je satan. Čekali bychom možná, že tam Ježíš uvede, *nemůžete sloužit Bohu a zároveň satanu*, ale on to řekl jinak. *Nemůžete sloužit Bohu a zároveň majetku*. Kdo je podle

tohoto slova základní Boží protivník? A člověk se musí rozhodnout, k jednomu se obrátit a od druhého se odvrátit. Spoléhat se na oba, na pána Boha i na majetek, zůstává základním selháním současné rádobý křesťanské kultury (*Mt 6,24; L 16,13*). Peníze, přesněji řečeno vztah k nim, člověka činí nejenom tvrdým, chladným, požívačným, ale především nevěřícím, byť by se modlil stále dokola. Ježíš v tom viděl nebezpečí, na které člověk přirozenou mravní silou nestačí. Proto základním projevem skutečné víry je schopnost v Boží síle nepečovat o zítřejší den. Kdo to však dokáže, čekat na Hospodina? Člověk by rád měl obojí. Pána Boha i svým způsobem zajištěnou budoucnost. Proto se zaštituje úsporami, spořením, obchody a podobnými věcmi, místo toho aby setrval ve víře.

Aby toho nebylo málo, z jednání Pána Ježíše se dají následně vysledovat i zvláštní sympatie k chudým na rozdíl od těch bohatých. Tento protiklad vystupuje do popředí zejména u evangelisty Lukáše. Na adresu bohatých vyslovil opakované běda: *Běda vám, kdo jste nyní nasyceni, neboť budete hladovět. Běda, kdo se nyní smějete, neboť budete plakat a naříkat* (*L 6,23-24*). Chudé naopak povzbuzoval a posiloval. Je třeba ale hned říct, že Ježíš ani v chudobě, bídě a nedostatku žádný ideál či vzor neviděl. Je to podle jeho slov zlo, které bude v království Božím překonáno (*L 6,21*). Do Božího království se nevchází, jak by se mohlo zdát, skrze chudobu, nýbrž skrze víru. Ovšem nutno podotknout, že chudoba může víru velmi rozvíjet, na rozdíl od bohatství, které ji může okamžitě zničit. Věřit! Jak je to jednoduché. Jak je to ale zároveň těžké!

1. část – peníze a spasení poprvé

Prvním místem, které v souvislosti zacházení s penězi a spasením zmíníme, je příběh bohatého mládence. Nikdy jsem ten příběh neměl rád. On se totiž až příliš dotýká mého vlastního života. Ne snad v tom, že na životě bohatého mládence nebylo možné najít téměř žádnou výtku. Když mu ale Ježíš řekl, aby rozdal všechno, co má, smutně od něj odešel. Biblický text zde ukazuje přímou souvislost mezi vztahem k penězům a spasením. Většinou to místo vykládáme způsobem, že to Ježíš nemyslel až tak vážně, že to vlastně řekl jen tak jako..., jako nějakou teoretickou poučku, ovšem ten bohatý muž se opravdu ptal, co má dělat, aby získal život věčný (*L 18,18*) a Pán Ježíš mu také konkrétně odpověděl. Bible zde ukazuje na slabinu jeho víry a neschopnost milovat Pána Boha právě tím, že se nedokázal zříct majetku. Někdy se ptáme i my: Jakým způsobem můžeme získat spasení? Ano, samozřejmě, vírou. Ovšem vírou, která na Pána Boha skutečně spoléhá, vírou, která místo zajištění ze zdola očekává zajištění shůry. A máme vůbec biblickou víru, nebo nás provází jen nějaké zbožná pověra?

2. část – peníze a spasení podruhé

Dalším místem, které dává vztah k penězům a spasení do přímé souvislosti, je slovo, které v Bibli čteme hned po slovu o bohatém mládenci. Pán Ježíš v něm říká: *Amen, pravím vám, že bohatý těžko vejde do království nebeského. Znovu vám říkám, snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do Božího království*. Když tuhle větu slyšeli učedníci, okamžitě se zhrozili. Říkali: *Kdo potom může být spasen* (*Mt 19,23-24*)?

To slovo se často vykládá tak, že se zde snad mluví o jedné malé jeruzalémské bráně, které se říkalo *ucho jehly* proto, že byla malá a úzká. Pokud touto hradební brankou měl projít velbloud, museli mu nejenom sundat všechnen náklad, ale mohl projít jen tehdy, když si klekl na kolena. Tento výklad uvádí jako první uvádí benediktinský mnich *Radbert Paschásius* (790-865) ve svém komentáři na Matoušovo evangelium. Patrně tomu ale sám nevěřil, protože ve svém komentáři ihned připojuje poznámku: *Kvůli obtížnosti této věci někteří říkají, že...* Znamenalo by to, že pokud chce někdo vstoupit do Božího království, musí ze sebe nejprve složit všechno své bohatství. Pán Ježíš to přece tak řekl: *Bohatý těžko vejde do království nebeského* (*Mt 19,23-24*). Kdo takovou věc dokáže?

Dalším výkladem uvedeného místa je skutečnost, že některé staré prepisy Nového zákona používají místo slova velbloud slovo lano, resp. lodní lano. Jde totiž o podobnost slov v řečtině. Řecky se velbloud řekne *kamélos* a lano *kamilos*. V byzantské době, kdy se *písmeno é* začalo číst jako *i*, pak zněla obě slova úplně stejně. Biblickému písaři možná text někdo diktoval a on zvolil variantu, která mu dávala větší smysl. Navíc se má za to, že právě nejsilnější rybářské lano mělo přezdívku *velbloud*, protože bylo vyráběno z velbloudí srsti. V těch starých textech pak čteme, že uchem jehly neprochází velbloud, ale tlusté lano. Sice se tím vyřeší podivnost uvedeného obrazu, ale lodní lano se do jehly stejně nevejde. Proto je i tady třeba vzít slova Pána Ježíše vážně, protože chtěl říct, že bohatství člověku brání vstoupit do Božího království.

3. část – peníze a spasení potřeťi

Jako poslední dnes připomenu příběh o Zacheovi. Znovu se opakuje podobná věc, právě ve chvíli, když se Zacheus dokázal vzdát poloviny svého majetku, Pán Ježíš bez obalu okamžitě řekl: *Dnes přišlo spasení do tohoto domu (L 19,9)*. Spasení a peníze tu jsou znovu v přímé souvislosti. Bratři a sestry, přišlo spasení i do našich domovů? A co tam, přišlo už i do našich peněženek? V Zacheově životě se při setkání s Ježíšem něco změnilo a na něčem viditelném se to pak také ukázalo. Dokázal se s druhými rozdělit, a to až do výše poloviny svého majetku. Jak je to s námi?

Vypráví se, že za jedním poustevníkem přišel bohatý člověk a řekl mu: Přinesl jsem ti peníze. Ani za nic je nechci, žiji přece v chudobě, odpověděl poustevník. Za nějaký čas za ním přišel nějaký chudák a i on prosil o pomoc. Já žiju v chudobě, říká ten poustevník, nemám ti co dát. Oba návštěvníci tak od něj odešli smutní, protože ani jednomu neměl co dát. Smyslem vzdávání se majetku není uchlácholit své svědomí, ale služba druhým. Jde o to navázat s potřebným člověkem hlubší vztah. Věřící člověk se nemá svého bohatství vzdávat samoučelně, nýbrž se s druhými dělit a tím ostatním posloužit. Tak v druhých objevujeme nejenom bližního, nýbrž nakonec i bratra a možná i samotného Krista. Ani Zacheus své peníze nehodil do kanálu, ale obohatil jimi potřebné kolem sebe. Tak se učíme sloužit v lásce jedni druhým a to se bezesporu týká i našich peněz. Proto základní křesťanskou otázkou není jak s penězi vyjít, ale jak jimi sloužit, a potom se učit věřit, že to ostatní nám bude přidáno (*Mt 6,33*). Když tomu nevěříme, popíráme svou víru. Ne nadarmo se mezi lidmi říká: *Čím člověk zachází, tím také schází...* O dnešním tématu to platí dvojnásob. A tak je otázkou, zda dnešní slovo o penězích není nakonec slovem o naší schopnosti Pánu Bohu věřit.

Shrnutí a závěr

Za peníze koupíš dům, ale nekoupíš domov, za peníze koupíš postel, ale nekoupíš spánek, koupíš léky, ale nekoupíš zdraví, koupíš Bibli, ale nekoupíš spasení. Často se říká, že do nebe si žádný majetek nevezmeme. To přece ví každý. Bible nám ale připomíná, že náš majetek na nás čekat bude. Bude to buď rez a hniloba našich pozemských pokladů, nebo to budou poklady skutečné, poklady věčné, o kterých mluvil Pán Ježíš (*Mt 6,20*). Všechno laciné je třeba dát pryč, nechceme-li přijít o to nejdražší. Učme se i my správně nakládat se svěřeným majetkem tak, abychom i my prokázali svou živou víru. Amen.

Požehnání Iz 55,1

Vzhůru! Všichni, kdo žízníte, pojd'te k vodám, i ten, kdo peníze nemá. Pojd'te, kupujte a jezte, pojd'te a kupujte bez peněz a bez placení...